

"Şu maksad-ı erbaa, Kur'an'ın hangi ayetlerinde bulunuyor?" Sorusu ve cevabını özetler misiniz?

"Sual: Şu maksad-ı erbaa, Kur'an'ın hangi ayetlerinde bulunuyor?" (İşârâtü'l-İ'caz)

Makasid-ı erbaa ile tevhid, nübüvvet, haşir, adalet ile ibadet kastedilmiştir. Bu dört maksadın Kur'an'ın hangi ayetlerinde bulunduğu sorulmaktadır. Üstad Hazretleri bu soruya şöyle cevap veriyor:

"O anasır-ı erbaa, Kur'an'ın heyet-i mecmuasında bulunduğu gibi, Kur'an'ın surelerinde, ayetlerinde, kelimelerinde hatta kelimelerinde bile sarahaten veya işareten veya remzen bulunmaktadır." (İşârâtü'l-İ'caz)

Kur'an'ın anasır-ı erbaası olan tevhid, nübüvvet, haşir, adalet ile ibadet Kur'an'ın tamamında bulunmaktadır. Hatta her bir suresinde, âyetinde, kelamında, kelimesinde bu anasır-ı erbaa vardır. Kur'an'ın bu dört ana unsurdan bahsi ya sarahaten, ya işareten, ya da remzendir. Üstadımız şöyle devam ediyor:

"Çünkü Kur'an'ın küllü cüzlerinde görüldüğü gibi, cüzleri de Kur'an'ın küllüne ayinedir." (İşârâtü'l-İ'caz)

"Kur'an'ın küllü" demek, "Kur'an'ın bütünü ve tamamı" demektir. Kur'an 114 sureden oluşan bir küll'dür yani tek bir kitaptır.

Kur'an'ın her bir suresi ise bu küll'ün -yani Kur'an'ın- bir cüzüdür. **Kur'an'ın küllü cüzlerinde görünür.** Yani Kur'an'ın tamamında anlatılan hakikatler, Kur'an'ın cüzü olan surelerde de anlatılır. Ta ki Kur'an'ın tamamını okuyamayanlar Kur'an'dan nasipsiz kalsın; Kur'an'ın bir suresini okumakla da hakikatlerden hissedar olsun.

Kur'an'ın tamamı cüzlerinde görüldüğü gibi, **cüzleri de Kur'an'ın küllüne**

---

ayinedir. Zaten küll cüzde gözükünce, ister istemez cüz de külle ayna olacaktır.

Kim Kur'an'daki anasır-ı esasiyeyi ve Kur'an'ın takip ettiği maksatları öğrenmek isterse küçük bir suresini okuyunca o anasır-ı esasiyeyi o surede bulacaktır.

Zira **Kur'an'ın küllü cüzlerinde görüldüğü gibi, cüzleri de Kur'an'ın küllüne ayinedir.** Üstadımız şöyle devam ediyor:

"Bunun içindir ki Kur'an, "müşahhas olduğu hâlde, efrad sahibi olan küllî" gibi tarif edilir." (İşârâtü'l-İ'caz)

Bu cümleyi daha iyi anlayabilmek için ilk önce "küllî" kavramını; Küllîyi anlamak için de küllü, Küllü anlamak için de cüz ve cüz'îyi anlamak lazım.

Cüz: Küllü oluşturan parçalardır.

Küll: Parçalardan oluşan bütündür.

- Mesela ben bir küll'üm. Elim, kolum, ayağım ve diğer azalarım ise cüzdür.

- Yine bir ağaç küll'dür. Ağacın yaprağı, çiçeği ve meyvesi ise cüzdür.

- Bir fil küll'dür. Filin hortumu, ayakları, kulakları ve diğer azaları cüzdür.

- Yeryüzünün tamamını bir küll olarak düşünsek; dağlar, denizler, ovalar, ormanlar ve hakeza o küll'ün cüzleri olurlar.

- Güneş sistemimizi bir küll olarak düşünsek, her bir gezegen o küll'ün bir cüzüdür.

Küllî: Küll hükmündeki varlıklardan oluşan bütündür.

- Mesela ben küll isem insan kavramı küllîdir.

- Yine bir at küll ise hayvan kavramı küllîdir.

- Bir çiçek küll ise nebatat kavramı küllîdir.

Küllînin hariçte vücudu yoktur. Bu bir şahs-ı manevinin, bir nevin ve bir cinsin ismidir. Zihinlerde teşekkül eden bir mana olup bir vücudu yoktur. Bazı şeyler vardır ki bunların vücudu olmamakla birlikte, yokluklarına da hükmedilemez. Mesela sağ, sol, alt, üst gibi kavramlar bu tip kavramlardandır. Bunların bir vücudu yoktur lakin yokluklarına da hükmedilemez. Yani ne vardır ne de yoktur. Bunlara emr-i nisbî, emr-i itibarî ya da emr-i izafî denilir. İşte küllî kavramı da bir emr-i nisbîdir. Küll hükmündeki varlıkların şahs-ı manevisini temsil eder. Bir neve veya cinse işaret

---

eder.

Cüz'î: Küllîyi oluşturan fertlerdir. Mesela insan nevi küllî, bir insan ise onun cüz'îsi olur. Yukarıda insana küll demiştik, şimdi cüz'î dedik. Bu, insanın nispetine göredir.

- İnsanın azalarına cüz nazarıyla bakılırsa, insana küll nazarıyla bakılır. Eğer insan nevine küllî nazarıyla bakılırsa, bu sefer insana cüz'î nazarıyla bakılır.

- Yine bir ağaca meyvesi, yaprağı ve çiçeği nazara alınarak bakılırsa ağaç küll; çiçek, meyve ve yaprakları cüz olur. Eğer ağaç nevi nazara alınsa, bu durumda, ağaç nevi küllî; ağacın kendisi ise cüz'î olur.

Şimdi Üstadımızın cümlesine bir daha bakalım:

"Bunun içindir ki Kur'an, "müşahhas olduğu hâlde, efrad sahibi olan küllî" gibi tarif edilir."

Kur'an müşahhasdır yani elle tutulan, gözle görülen bir kitaptır. Müşahhas olan bir şeye küllî diyemeyiz. Çünkü küllînin bir vücud-u haricisi yoktur ve müşahhas değildir. Kur'an ise müşahhasdır ve bir vücud-u haricisi vardır. Bu durumda, Kur'an'a küllî diyemez ve sadece şöyle diyebiliriz: Kur'an bir küll olup, sureleri bu küll'ün cüzleridir.

Lakin bu cüzler -yani Üstadımızın "efrad" dediği sureler- öyle kapsamlıdır ki âdeti her biri hususi bir kitap ve risale hükmündedir. Kur'an'ın tamamında zikredilen maksatlar bu küçük surelerde de zikredilmiş ve bu sureler Kur'an'ın tamamına ayna olmuştur. Bu hususiyetleriyle de -neredeyse- cüz hükmünde iken küll hükmünü almıştır.

Sureye küll olarak bakarsak, surenin ayet ve kelimeleri bu küll'ün cüzleri hükmünde olur. Bu durumda, Kur'an cüzlerden oluşan bir küll değil; cüz'îlerden oluşan bir küllî hükmüne geçer. Yani her bir süresi cüz'î olup, Kur'an da bütün bu cüz'îleri cem eden bir kitab-ı küllî olur.

Surelerin küll mü yoksa cüz'î mi olarak değerlendirilmesi, surenin nispetine göredir. Surenin üç durumu vardır:

- Eğer sureye küll nazarıyla bakarsak, ayet ve kelimeleri surenin cüzü olur.
- Eğer Kur'an'a küll nazarıyla bakarsak, sure bu küll'ün cüzü olur.
- Eğer Kur'an'a küllî nazarıyla bakarsak, sure bu küllînin cüz'îsi olur.

Çünkü küll cüzlerden, küllî ise cüz'îlerden oluşur.

Kur'an normalde küllî değil, bir küll'dür. Zira müşahhas ve somut şeylere küllî denemez. Ancak Kur'an **müşahhas olduğu hâlde** -yani elle tutulan, gözle görülen bir kitap olduğu hâlde- **efrad sahibi olan küllî gibi tarif edilir**. Yani her bir suresi cüz hükmünde değil, cüz'î hükmünde kabul edilir; bununla da Kur'an, efrad -yani cüz'îler- sahibi bir küllî olur.

Kur'an surelerinin manasındaki vüsata ve bir küll hükmünde olmasına Hz. Ali şöyle dikkat çeker:

- Bütün semavi kitapların esrarı Kur'an'dadır. Kur'an'daki her şey Fatiha'dadır. Fatiha'daki her şey Besmele'dedir. Besmele'deki her şey Besmele'nin be'sindedir. Besmele'nin be'sindeki ise onun altındaki noktadadır.

Hz. Ali'nin bu sözünü İmam Kudûrî "Yenâbiu'l-Mevedde" adlı eserinde rivayet etmiştir. Yine Râzî Hazretleri de Hazreti Ali'nin ismini vermeden, "Denilir ki..." diyerek bu rivayeti nakleder. (Râzî, 1/98)

Akla şöyle bir sual gelebilir: Hadi Kur'an'ın anasar-ı esasiyesinin Fatiha suresinde, Fatiha suresinin de Besmele'de olduğunu anladık. İyi de Besmele nasıl be'sinde olabilir?

Bu soruya şöyle cevap veririz:

Biz desek ki: Allahu Teâlâ koca incir ağacını küçücük çekirdeğinde saklamıştır.

Bu sözümüze karşı birisi dese: Yahu bu ağacın kökü var, dalı var; yaprağı, meyvesi ve diğer cihazları var. Bu koskocaman ağaç şu çekirdeğe nasıl sığsın?

Ona cevaben deriz ki: At toprağa bekle. Bütün bu azaların ondan çıktığını göreceksin...

Evet, kocaman ağacın bir çekirdekte saklandığını görmek için, çekirdeği toprağa atıp beklemek gerekir.

Hem "Koca ağaç bu çekirdeğin içindedir." demek, "Koca ağaç cismiyle bu çekirdeğin içindedir." demek değil "Ağacın plan ve programı bu çekirdekte yazılmış ve kaydedilmiş." demektir.

Aynen bunun gibi, "Besmele be'de yazılmış." demek de "Besmele'nin bütün manası be'dedir." demek değil "Kur'an'ın maksatlarına 'be' ile de ulaşabilirsiniz." demektir.

Eğer dense ki: Hadi ulaş da görelim.

Risale-i Nur'dan aldığımız derse dayanarak bu kapıyı şöyle açabiliriz:

Bir köy muhtarsız, bir iğne ustasız ve bir harf kâtipsiz olamaz. Ortada bir “be” harfi varsa elbette bunun bir kâtibi olmalıdır. İşte “be” harfi varlığıyla, kâtibi olan Allahu Teâlâ'nın vücub-u vücudunu ispat eder.

Madem bu “be” harfinin bir sahibi var ve bu Zat-ı Kerim bu harfi inzal etmiş, elbette kendisine inzal ettiği zat O'nun elçisi ve resulü olmalıdır. Bu da nübüvveti ispat eder.

Madem bu Zat “be” harfi ile varlığını bildirmiş ve bir zatı kendisine elçi seçmiş o hâlde bizden istediği bir şeyler var. Bizden istediği bir şeyler varsa elbette isteklerini yerine getirenlere bir mükâfatı ve yerine getirmeyenlere bir mücazâtı olacaktır. Bu da cenneti ve cehennemi, dolayısıyla haşri iktiza ve ispat eder.

Hem madem kendisinden haberdar etmiş, elbette bize bir şeyler emredecek. Eğer adil bir zat ise -ki öyledir- adaleti de emredecek. Bu da ibadeti ve adaleti ispat eder ki saydığımız bu dört unsur Kur'an'ın makasid-ı erbaasıdır...